

Studies on Israel - US
Vol 24. No 1. Spring 2023
Received date: 2023.01.10
Acceptance date: 2023.02.20

مرکز پژوهش‌های علمی و
مطالعات استراتژیک خاورمیانه

Home page: www.cmess.sinaweb.net

National intelligence and its evaluation methods in the information society of the Zionist regime

Dawood Nazarpour^۱, Javad Monzavi Bozorgi^۲

Abstract

In this article, the authors first intend to examine the information society of the Zionist regime and the duties of its member organizations. Then it examines the process of evaluation, collection and presentation of national information in the information society of the Zionist regime. In this regard, while using the descriptive, analytical method and using library resources, by comparing the evaluation methods of the national information of the Zionist regime with the United States and England, it comes to the conclusion that the member organizations in the information society of the Zionist regime, evaluations They present themselves separately and directly to the head of government and the prime minister. Meanwhile, in countries such as the United States and England, intelligence institutions are appointed by the heads of their governments to take responsibility for summarizing national intelligence assessments.

Keywords: Evaluation, National Information, Information Society, Israel.

^۱ M.A of IR & Researcher in Defense Diplomacy, Tehran, Iran.

^۲ PH. D in Defense Studies, National Defense University, Tehran, Iran.

مرکز پژوهش‌های علمی و
مطالعات استراتژیک خاورمیانه

فصلنامه مطالعات منطقه‌ای؛ آمریکاشناسی - اسرائیل‌شناسی

دوره ۲۴، شماره ۱، بهار ۱۴۰۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۰/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۰۱

Home page: www.cmess.sinaweb.net

نوع مقاله: علمی

اطلاعات ملی و شیوه‌های ارزیابی آن در جامعه اطلاعاتی رژیم صهیونیستی

داوود نظریور، جواد منزوی بزرگی^۲

چکیده

در این مقاله نویسندگان ابتدا قصد دارند تا به بررسی جامعه اطلاعاتی رژیم صهیونیستی و وظایف سازمان‌های عضو در آن بپردازند. سپس به بررسی فرایند ارزیابی، جمع‌آوری و ارائه اطلاعات ملی در جامعه اطلاعاتی رژیم صهیونیستی پرداخته می‌شود. در این راستا ضمن بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی و استفاده از منابع کتابخانه‌ای، با بررسی مقایسه‌ای شیوه‌های ارزیابی اطلاعات ملی رژیم صهیونیستی با ایالات متحده و انگلستان به این نتیجه می‌رسد که سازمان‌های عضو در جامعه اطلاعاتی رژیم صهیونیستی، ارزیابی‌های خود را به‌طور جداگانه و مستقیم به رئیس دولت و شخص نخست‌وزیر تقدیم می‌کنند. این در حالی است که در کشورهایی همچون ایالات متحده و انگلستان، نهادهای اطلاعاتی از سوی رؤسای دولت‌هایشان تعیین می‌شود تا مسئولیت جمع‌بندی ارزیابی‌های اطلاعات ملی را بر عهده گیرند.

واژگان کلیدی: ارزیابی، اطلاعات ملی، جامعه اطلاعاتی، رژیم صهیونیستی.

۱ - کارشناس ارشد روابط بین‌الملل، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

۲ - دانش‌آموخته دکتری مطالعات امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.

اهمیت و ضرورت موضوع

در مورد اهمیت ارزیابی اطلاعات ملی این نکته مهم را می‌توان خاطرنشان کرد که این موضوع مستلزم انجام فرایندهای دقیق تفکر و طرح‌ریزی در میان اعضا و پرسنل سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی است. ارزیابی اطلاعات ملی را می‌توان در دو لایه مورد بررسی قرار داد؛ ارزیابی اطلاعات در محیط داخلی که با فعالیت‌های تروریستی و خشونت‌طلبانه، سرکوب، جاسوسی شهروندان و اتباع خارجی ساکن در کشورها سر و کار دارد. ارزیابی اطلاعات در لایه یا سطح داخلی چندین بار در سال از سوی کشورها به مقامات تصمیم‌گیر آنها ارائه می‌شود. این ارزیابی‌ها با در مرکز توجه قرار دادن یک رخداد مهم ویژه همچون خطر تشدید جنگ، موضوع خاص مانند تروریسم یا وقوع احتمال گسترش افراط‌گرایی در یک منطقه به‌خصوص جغرافیایی ارائه می‌گردد. ارزیابی اطلاعات ملی در لایه خارجی به نوعی از ارزیابی اطلاعاتی اشاره می‌گردد که با محیط خارجی یا محیط فرامرزی کشورها سر و کار دارد و از ارزیابی این اطلاعات که موید و تاییدکننده محیط داخلی است، متفاوت می‌باشد. آنچه که در این مقاله به آن پرداخته می‌شود، ارزیابی اطلاعاتی است که با محیط خارجی کشورها در ارتباط می‌باشد. پیشنهاد ارائه ارزیابی ممکن است از ناحیه سازمان‌های اطلاعاتی به تنهایی و یا از سوی مشتریان اطلاعاتی آنها باشد.

سوالات اصلی مقاله

سازوکار ارزیابی اطلاعات ملی در رژیم صهیونیستی و ایالات متحده و انگلستان چگونه می‌باشد؟

الف: سازوکار ارزیابی اطلاعات ملی در رژیم صهیونیستی چگونه می‌باشد؟

ب: سازوکار ارزیابی اطلاعات ملی در ایالات متحده چگونه می‌باشد؟

ج: سازوکار ارزیابی اطلاعات ملی در انگلستان چگونه می‌باشد؟

فرضیه

ارزیابی اطلاعاتی دقیق شامل بررسی موشکافانه لایه‌های متعدد و دربرگیرنده ارتباطات درونی خاص میان معیارها و مولفه‌های مختلف سیاسی، نظامی، اجتماعی، اقتصادی، فناورانه، روان‌شناسی و جمعیتی یا ارتباط میان وضعیت‌های اطلاعاتی در حوزه‌های جغرافیایی متفاوت، ارتباط میان ارزیابی از قابلیت‌ها و پش‌بینی مقاصد، اهداف و غیره می‌باشد. این اجزاء و مولفه‌ها، بخشی از فرایند ارزیابی جامع و مانع از وضعیت اطلاعاتی یا ادغام و جمع‌بندی یک اقدام تحلیلی است. علاوه بر این، ارزیابی‌های اطلاعاتی بایستی با ارزیابی‌های صورت گرفته از شرایط محیطی سازگار گردد. از همین رو در پاسخ به سوال فوق باید گفت که ارزیابی اطلاعات ملی در رژیم صهیونیستی متفاوت با ایالات متحده و انگلستان می‌باشد. به این صورت که در این رژیم، نهادهای اطلاعاتی دخیل در امر ارزیابی اطلاعات ملی، اعم از داخلی و خارجی، برآوردهای خود را به‌طور مستقیم به رئیس دولت‌های خود تقدیم می‌کنند، در حالی که در دو کشور دیگر (ایالات متحده و انگلستان)، یک نهاد هماهنگ‌کننده برای جمع‌بندی ارزیابی‌های اطلاعاتی و ارائه آن تعیین می‌شود. برای مثال در ایالات متحده چنین وظیفه‌ای بر عهده مدیر اداره اطلاعات ملی می‌باشد.

روش تحقیق

در این مقاله ضمن بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی و استفاده از منابع کتابخانه‌ای، نویسندگان قصد دارند تا به بررسی جامعه اطلاعاتی رژیم صهیونیستی و وظایف سازمان‌های عضو در آن بپردازند. در این راستا در گام اول فرایند ارزیابی، جمع‌آوری و ارائه اطلاعات ملی در جامعه اطلاعاتی رژیم صهیونیستی مورد بررسی قرار گرفته که شامل روند، سازوکار و

چالش‌های ارزیابی اطلاعات ملی می‌باشد. سپس به مقایسه تطبیقی شیوه‌های ارزیابی اطلاعات ملی رژیم صهیونیستی با ایالات متحده و انگلستان پرداخته خواهد شد و در انتها نیز به نتیجه و ارائه پیشنهاد کاربردی پرداخته می‌شود.

۱- بررسی جامعه اطلاعاتی رژیم صهیونیستی

منظور از جامعه اطلاعاتی، مجموعه‌ای از سازمان‌هایی است که رسماً و بر اساس صلاحیت‌های قانونی اقدام به فعالیت‌های اطلاعاتی می‌نمایند. این سازمان‌ها با روش‌های مختلفی به جمع‌آوری، پرورش خبر، تجزیه و تحلیل و در نهایت توزیع اطلاعات می‌پردازند. جامعه اطلاعاتی اسرائیل شامل چهار سازمان اطلاعاتی است.

۱-۱. سازمان اطلاعات و ماموریت‌های ویژه (موساد)

سازمان اطلاعات و ماموریت‌های ویژه یک سازمان دولتی است که در واقع سرویس اطلاعاتی خارجی رژیم صهیونیستی به‌شمار می‌رود. گردآوری اخبار و اطلاعات، انجام ماموریت‌های ویژه و مهاجرت دادن یهودیان دیگر کشورها به رژیم صهیونیستی از اصلی‌ترین اقدامات این سازمان جاسوسی است. در رژیم صهیونیستی، مسئولیت ارائه گزارش‌های اطلاعاتی در مسائل خارجی به دولت و نخست‌وزیر به عهده موساد قرار دارد. این سازمان از طریق دفتر نخست‌وزیری، مستقیماً زیر نظر نخست‌وزیر رژیم صهیونیستی فعالیت می‌کند (Kupperwasser, 2007: 4). موساد اهداف زیر را برای خود قائل است:

- جلوگیری از دستیابی کشورهای دشمن به سلاح‌های نامتعارف
- جلوگیری از اقدامات خرابکارانه در خارج از کشور علیه منافع رژیم صهیونیستی
- اقدامات مخفیانه در خارج از مرزها با هدف کسب اطلاعات مورد نیاز جامعه اطلاعاتی رژیم صهیونیستی
- انجام عملیات‌های ویژه خارج از کشور بر اساس دستورات نخست‌وزیر
- حفظ ارتباطات مخفیانه سیاسی و غیرسیاسی با کشورهای بیگانه
- مهاجرت دادن یهودیان از کشورها
- تهیه اطلاعات راهبردی برای دولت و نخست‌وزیر

۱-۲. سرویس امنیت عمومی

سرویس امنیت عمومی اسرائیل که به‌صورت اختصاری آن را شاباک می‌نامند. این نهاد اطلاعاتی زیر نظر دفتر نخست‌وزیری رژیم صهیونیستی فعالیت می‌کند. عمده وظایف شاباک عبارت‌اند از ضد جاسوسی، مقابله با اقدامات براندازانه، حفاظت از شخصیت‌ها، مقابله با اقدامات خرابکارانه، نظارت و کنترل منافع ملی رژیم صهیونیستی همچون حفاظت هواپیماها و فرودگاه‌ها و سفارتخانه‌های اسرائیل در خارج از آن، حیطه‌بندی امنیتی و... می‌باشد. شاباک در کنار موساد یکی از مخفی‌ترین و مرموزترین نهادهای جاسوسی در رژیم صهیونیستی و در تمام دنیاست. شاباک در انجام ماموریت‌های محوله با واحدهایی از پلیس و ارتش رژیم صهیونیستی همکاری‌های تنگاتنگی دارد (Kahana, 2010: 7).

۱-۳. اداره تحقیقات و اطلاعات

اداره تحقیقات و اطلاعات یکی از بخش‌های پلیس اسرائیل است که وظیفه آن هماهنگی اطلاعاتی میان بخش‌های مختلف پلیس در مبارزه با جرائم است. این اداره همچنین موظف به ارائه ارزیابی اطلاعات در حوزه جرائم و امنیت عمومی در رژیم صهیونیستی است. همزمان با تشکیل پلیس رژیم صهیونیستی، اداره‌ای در آن ایجاد شد که اداره تحقیقات نام گرفت. در اواخر دهه ۱۳۳۰ بخش پزشکی قانونی نیز در این اداره ایجاد شد. در سال ۱۳۷۷ پلیس اسرائیل تصمیم به ایجاد یک اداره با عنوان اداره اطلاعات، به‌صورت مستقل از اداره تحقیقات گرفت. با این حال، بخشی از وظایف این دو اداره هم‌پوشانی

داشت. بخش اطلاعات این اداره، اصلی‌ترین قسمت آن است که به جمع‌آوری اطلاعات ضدتروریستی و ضدجرایم مشغول است.

۱-۴. مرکز تحقیقات سیاسی

مرکز تحقیقات سیاسی وزارت خارجه رژیم صهیونیستی یکی از اجزای جامعه اطلاعاتی این رژیم است. عمده فعالیت‌های این مرکز بر خاورمیانه متمرکز یافته است. وظیفه این مرکز تحقیق و بررسی اطلاعاتی موضوعاتی است که در کشورهای مختلف جهان به گونه‌ای با منافع اسرائیل مرتبط هستند. مسئولیت عوامل اطلاعاتی رژیم صهیونیستی در سفارتخانه‌های این رژیم در سراسر دنیا بر عهده این مرکز است. از مدت‌ها قبل وزارت خارجه اسرائیل دارای بخش تحقیقات بود، اما این بخش یک نهاد اطلاعاتی به‌شمار نمی‌رفت و در زمره نهادهای جامعه اطلاعاتی جای نمی‌گرفت.

مرکز تحقیقات سیاسی ابتدا با عنوان بخش تحقیق تاسیس شد که در واقع از تصمیمات کمیته آگرنات محسوب می‌شد. بر اساس نتایج تحقیقات کمیته مذکور، خلأ چنین نهادی پیش از جنک یوم کیپور در اسرائیل حس می‌شد. تا پیش از این، چنین تحقیقاتی در حوزه سیاسی توسط بخش سیاسی آژانس یهود انجام می‌گرفت. وظایفی که برای این مرکز در نظر گرفته شده بود، تمرکز زیادی بر کشورهای خاورمیانه داشت، اما اقدامات اطلاعاتی آن، دیگر کشورهای جهان را نیز در بر می‌گرفت. با به قدرت رسیدن موشه دایان بر وزارت امور خارجه، اقدامات این مرکز محدودتر شد. این تغییرات سبب شد که عمده اقدامات مرکز منحصرًا محدود به مسائل سیاسی کشورهای خارجی شود. در حال حاضر بررسی‌های اطلاعاتی این مرکز علاوه بر مسائل سیاسی، امور استراتژیک، اقتصادی و اجتماعی نیز شامل می‌شود. مرکز تحقیقات سیاسی زیر نظر وزیر خارجه فعالیت می‌کند و رئیس آن از میان کارکنان وزارت انتخاب شده و معاونت وزیر به‌شمار می‌آید. اغلب عوامل اطلاعاتی اسرائیل که در سفارتخانه‌های رژیم صهیونیستی در دیگر کشورها فعالیت می‌کنند، برای این مرکز کار می‌کنند. همچنین از حدود ده سال پیش فعالیت‌های وسیعی در سوریه انجام داده است که می‌توان آن را در قالب ناآرامی‌های اخیر سوریه دید. این مرکز اطلاعاتی دارای چهار زیر مجموعه است که هرکدام به‌صورت تخصصی به گردآوری اطلاعات در حوزه خاص خود می‌پردازند. این بخش‌ها عبارت هستند از بخش خاورمیانه، بخش بین‌الملل، بخش مسائل اقتصادی و استراتژیک، بخش گردآوری (دوماهنامه اشارت، ۱۳۹۵: ۱۶-۲۱).

۲- ارزیابی اطلاعات ملی در رژیم صهیونیستی

۲-۱. روند ارزیابی اطلاعات ملی در رژیم صهیونیستی

جامعه اطلاعاتی رژیم صهیونیستی از چندین نهاد امنیتی اطلاعاتی مستقل تشکیل شده که هرکدام از آنها اهداف و وظایف خاص خود را دنبال می‌کنند. ارزیابی‌های اطلاعاتی به رده‌های سیاسی و نهادهای امنیتی به‌صورت مکتوب و غیررسمی تحویل داده می‌شود. گیرندگان و مخاطبان اصلی ارزیابی‌های اطلاعاتی، نخست‌وزیر و وزیر دفاع، وزیر امور خارجه و رئیس کمیته امور دفاعی و خارجی کنست (مجلس رژیم صهیونیستی) می‌باشند. در اداره اطلاعات نظامی، رئیس گروه مطالعاتی یا تحقیقاتی می‌تواند مستقل از رئیس این اداره، ارزیابی‌های مکتوب شده اطلاعاتی را به نخست‌وزیر ارائه دهد. البته رئیس اداره اطلاعات نظامی نیز می‌تواند نظرات و ایده‌های خود را بدون مشورت با رئیس ستاد مشترک ارتش رژیم صهیونیستی به نخست‌وزیر تسلیم نماید. ارائه سالیانه ارزیابی‌های اطلاعاتی به کابینه یا دولت، رخدادهای مهمی است که از نظر آموزشی دارای اهمیت بالایی است، اما با این حال نباید در ارزش و اهمیت آن اغراق به خرج داد. رده‌ها یا نهادهای سیاسی از این اختیار برخوردار هستند که بر اساس ارزیابی‌های اطلاعاتی عمل نمایند یا اصلاً به این ارزیابی‌ها توجهی نکنند. با توجه به

ساختار حکومتی رژیم صهیونیستی، تصمیم نخست‌وزیر در عدم تحقق و پیاده‌سازی ارزیابی‌های اطلاعاتی همچون هشدار خطر جنگ نیازمند همراهی و موافقت دولت است (9: Raviv & Melman, 1991).

تهدیدات امنیتی بخش مهمی از ارزیابی‌های اطلاعاتی به‌شمار می‌روند. برای مثال ارزیابی‌های اطلاعاتی سال ۲۰۱۴ که در نوامبر سال ۲۰۱۳ به کابینه تقدیم شد، به نحوه برخورد با سازمان‌های تروریستی، پروژه برنامه هسته‌ای ایران، ثبات رژیم‌های منطقه خاورمیانه (غرب آسیا) و وضعیت کشور اختصاص داشت. بعدها اعلام شد که دولت حاکم در غزه در حال انجام اقدامات گسترده‌ای برای ایجاد تونل‌هایی به منظور حمله به شهروندان ساکن در صحرای نقب است (Yishai, 28 December 2013). در حوزه سیاسی، دغدغه و سوال اصلی این بود که آیا ابومازن (محمود عباس نخست‌وزیر دولت خودگردان فلسطین) یک تصمیم تاریخی برای توافق با رژیم صهیونیستی خواهد گرفت یا نه؟ این ارزیابی‌ها با پیشنهاداتی همراه بود که امکان تحقق آن اندک به نظر می‌رسید. بر خلاف ارزیابی‌های اطلاعاتی، پیش‌بینی در زمینه‌های سیاسی و ارزیابی مخاطرات و فرصت‌ها تا حدودی با چالش همراه می‌گردد. به‌عنوان نمونه آیا سقوط نظام تحت رهبری بشار اسد برای رژیم صهیونیستی فرصت به‌شمار می‌رود یا تهدید؟ در برخی موضوعات، بحث از فرصت‌ها با جایگاه سیاسی و انگاره‌های ذهنی مخاطب در ارتباط تنگاتنگ می‌باشد.

در چند سال اخیر ارزیابی‌های اطلاعاتی به دلیل گسست و فروپاشی نظم پیشین در خاورمیانه (غرب آسیا) و توأم شدن آن با ظهور هویت‌های جدید در منطقه، حوزه‌های نفوذ جدید، منابع جدید بی‌ثبات‌کننده با نتایج و پیامدهای غیرقابل پیش‌بینی همراه بوده و در نهایت چالش‌های گسترده‌تری را موجب شده است. روندهای اجتماعی و فرهنگی که هیچ سازمان اطلاعاتی تا به حال توجه کافی به آن ننموده، سبب اثرگذاری‌های بیشتر بر محیط داخلی و خارجی رژیم صهیونیستی شده است که تا به امروز در کانون توجه ارزیابی‌های اطلاعاتی قرار نگرفته بودند. یکی از اعضای دایره مطالعاتی اداره اطلاعات رژیم صهیونیستی در ماه ژانویه سال ۲۰۱۵ با در نظر گرفتن شرایط حاکم در منطقه اظهار کرد که پیش‌بینی دقیق از تحولات از سوی سرویس‌های اطلاعاتی به امری تقریباً غیرممکن تبدیل گردیده است.

در زمینه فرایند صلح، مهم‌ترین و راهبردی‌ترین تصمیمات صورت گرفته از سوی رهبران دولت‌های رژیم صهیونیستی بر اساس مشاوری با ارزیابان اطلاعاتی اتخاذ نشده است. علت آن شاید به این نکته مهم بر می‌گردد که احتمالاً رهبران دولت‌ها، اطلاعات را از کانال‌های محرمانه وابسته به خود دریافت می‌کردند یا اینکه تصمیمات آنها تابع اختلافات سیاسی بود و سران دولت‌ها نگران بودند که اطلاعات در اختیار گروه‌های سیاسی رقیب آنها در هر دو طرف قرار گیرد و توافقات را با چالش مواجه گرداند. با این حال عدم توجه به ارزیابی‌های اطلاعاتی، هزینه‌های خاص خود را دارد. برای مثال طی دوره توافقات صورت گرفته در مذاکرات اسلو در سال‌های مابین ۱۹۹۳ تا ۱۹۹۵، اسحاق رابین، نخست‌وزیر وقت رژیم صهیونیستی و شیمون پرز، وزیر خارجه آن زمان این دولت، ارزیابی سازمان اطلاعات نظامی را که معتقد بود فلسطینی‌ها توافق ایجاد دولت مستقل فلسطینی را در آستانه انعقاد توافقنامه موقت نخواهند پذیرفت؛ دولت رژیم صهیونیستی نیز بر اساس ارزیابی خود بر این باور بود که سازمان آزادی‌بخش فلسطین متمایل به حل و فصل اختلافات با آنها به منظور نیل به استقلال است. در مجموع باید خاطر نشان کرد طرح خاورمیانه جدید که در آن زمان مورد تایید دولت رژیم صهیونیستی بود، با اقبال و همراهی ارزیابان جامعه اطلاعاتی این رژیم مواجه نگردید. در مقابل ارزیابی‌های اطلاعاتی ارتش رژیم صهیونیستی که حکایت از واکنش شدید فلسطینی‌ها به خاطر شکست مذاکرات کمپ دیوید (سال ۲۰۰۰ میلادی) داشت، نقش مهمی در آمادگی ارتش این کشور برای مقابله با انتفاضه دوم از خود به جای گذاشت (Gilora, 2010: 27-37).

۲-۲. سازوکار ارزیابی اطلاعات ملی در رژیم صهیونیستی

تحقیقات و مطالعات نظامی ارتش رژیم صهیونیستی در سازمان اطلاعات نظامی (دایره تحقیقات) و در بخش‌های تحقیقاتی فرماندهی و شاخه‌های مختلف آن انجام می‌شود. تحقیقات مربوط به اقدامات تروریستی ارتش رژیم صهیونیستی در آژانس امنیت عمومی این کشور و موساد صورت می‌گیرد. پژوهش درباره موضوعات سیاسی در اداره اطلاعات نظامی، موساد، وزارت امور خارجه و آژانس امنیت عمومی (در حوزه فلسطین) انجام می‌گیرد. آژانس امنیت عمومی رژیم صهیونیستی به تنهایی مسئول تحقیق و ارزیابی اطلاعات ملی در سطح داخلی در حوزه تروریسم، سرکوب داخلی و تروریسم می‌باشد (Shlomo, 2003: 10).

جایگاه سازمان اطلاعات نظامی در مسیرهای حساس و تعیین‌کننده فرایندهای تصمیم‌سازی‌های امنیتی حکایت از آن دارد که از زمان تاسیس آن، یکی از ماموریت‌های سنتی این سازمان، مهیا نمودن ارزیابی‌های ملی از محیط خارجی برای رژیم صهیونیستی بوده است. از همین رو است که از سازمان اطلاعات نظامی به‌عنوان ارزیاب ملی با شاخه تحقیقاتی یاد می‌شود که عهده‌دار ارزیابی و انجام تحقیقات است.

با گذشت زمان، جایگاه سازمان اطلاعات نظامی در مقام ارزیاب ملی تنزل یافته است. اولین علت تنزل جایگاه سازمان اطلاعات نظامی به شکست آن در پیش‌بینی جنگ یوم کیپور در سال ۱۹۷۳ بر می‌گردد. پس از این اتفاق، سازمان اطلاعات نظامی به این نتیجه رسید که رژیم صهیونیستی باید به کثرت‌گرایی در امر ارزیابی اطلاعات روی بیاورد و به استخراج ایده‌ها و نظرات مختلف در جامعه اطلاعاتی پردازد تا اینکه بتواند شکست‌هایی را کاهش دهد که از تفکر یک‌جانبه‌گرایانه آن سرچشمه می‌گیرد و وابستگی رهبران سیاسی را به یک منبع اطلاعاتی منحصر و خاص از بین ببرد. کثرت‌گرایی و تنوع اطلاعات تا به امروز یکی از دلایل هم‌پوشانی در سیستم جامعه اطلاعاتی به‌شمار می‌رود. برای مثال هنگامی که سخن از هشدار وقوع جنگ به‌عنوان یک موضوع مهم سیاسی و نظامی به میان می‌آید، ایده‌ها و نظرات مختلف در خصوص موضوعات نظامی از دایره تحقیقات سازمان اطلاعات نظامی و بخش‌های تحقیقاتی مراکز فرماندهی استخراج می‌گردد. در موساد و وزارت امور خارجه نیز دیدگاه‌های متعددی درباره مسائل سیاسی از دفتر تحقیقات سازمان اطلاعات نظامی دریافت می‌شود. با این حال، تحقیق در هر دو حوزه سیاسی و نظامی در دفتر تحقیقات و مطالعات سازمان اطلاعات نظامی صورت می‌پذیرد و در ضمن هشداردهی صحیح و متقن بدون ادغام و جمع‌بندی برآیندهای اطلاعات نظامی و سیاسی امری غیرممکن می‌باشد.

بر اساس اصل تکثرگرایی در امر ارزیابی اطلاعات، هنگامی که سخن از یک تحقیق مشترک از سوی سازمان اطلاعات نظامی و سازمان‌های غیرنظامی درباره موضوعی به میان می‌آید، اساساً تمام تحقیقات باید از وزن و جایگاه خاص خود به لحاظ نفوذ و در دولت برخوردار باشند. در برخی مواقع ارزیابی‌های سازمان‌های غیرنظامی به ارزیابی سازمان اطلاعات نظامی ترجیح داده می‌شود. مشکل شکل گرفته در ارزیابی‌های سابق این بود که هم مسئولیت ارزیابی از تهدید و هم وظیفه بی‌اثر کردن تهدید زیر نظر یک ارگان صلاحیت‌دار در کنار یک نهاد نسبتاً کوچک و سرّی با دسترسی مستقیم و بلاواسطه قرار داشت. این ویژگی‌ها سبب می‌شد تا مسیر یک ارزیابی پرغلط و سرشار از خطا به یک بحران بزرگ همچون ناکامی موساد در ترور خالد مشعل که در سال ۱۹۹۷ در اردن رخ داد، کوتاه شود.

علت دوم تنزل جایگاه اداره اطلاعات نظامی به ارتقای قدرت و نفوذ روزافزون سرویس‌های اطلاعاتی غیرنظامی (همچون آژانس امنیت عمومی رژیم صهیونیستی و موساد) بر می‌گشت. این تنزل جایگاه به‌ویژه پس از آغاز سده جدید میلادی، جنگ علیه تروریسم و تشدید تهدیدات سرچشمه گرفته از سلاح‌های متعارف بیش از پیش خود را نشان داد. ارتقای جایگاه موساد و آژانس امنیت عمومی رژیم صهیونیستی از تمایل آنها نسبت به تاثیرگذاری بر تصمیمات سیاسی نشأت می‌گرفت؛

این ارتقای جایگاه تا حدودی با ارائه ارزیابی‌های اطلاعاتی در سطح ملی به دولت‌ها در زمینه‌های سیاسی و نظامی نه تنها باعث شد که به‌عنوان رویکرد دومی در ارزیابی سازمان اطلاعات نظامی به بهانه اصل تکررگرایی یا فرصت دادن به نهادها در ارزیابی اطلاعات ظاهر شود، بلکه به اصلی‌ترین و اثرگذارترین رویکرد سازمانی برابر با استانداردهای ارتش رژیم صهیونیستی تبدیل شد. از این رو ارائه ارزیابی‌های سالیانه از اطلاعات ملی به کابینه به بخشی از وظایف سازمان‌های اطلاعاتی در خصوص موضوعات متعدد و مهم مبدل شده است.

گرچه سازمان اطلاعات نظامی مدت‌هاست که جایگاه خود را به‌عنوان ارزیاب ملی ویژه از دست داده است، اما با این حال در حوزه ارزیابی‌های امنیتی حرف اول را می‌زند. جایگاه برتر این سازمان با دو وظیفه‌ای که بر عهده دارد، نمی‌توان زیر سوال برد. جایگاه اول با ظاهر شدن در قامت یک نهاد اطلاعاتی اثرگذار اطلاعاتی ارتش و ارائه ارزیابی‌های اطلاعاتی با هدف انجام طرح‌های عملیاتی، ارزیابی از شرایط، طرح‌های کاری برای ارتش حاصل شده است. کلیه این اقدامات به تایید رئیس ستاد مشترک ارتش، وزیر دفاع، دولت و فرمانده کل ارتش رسیده است. جایگاه دوم نیز با ظاهر شدن در مقام یک ارزیاب ملی به دست آمده است.

این اداره، ارزیابی اطلاعاتی جامعی به رده‌ها و نهادهای سیاسی در راستای ارزیابی‌های سالیانه مهیا می‌کند. در ضمن به ارائه ارزیابی‌ها در خصوص وقوع رخداد‌های مهمی همچون عملیات تیغه حفاظتی که مستلزم جمع‌بندی دیدگاه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و نظامی، عقاید سازمان‌ها و دولت‌هاست، می‌پردازد. دایره تحقیقاتی سازمان اطلاعات نظامی تنها نهادی است که تحقیقات گسترده و عمیقی درباره این موضوعات ارائه می‌دهد و توانمندی‌های آن به‌عنوان یک منبع ملی مهم در کشور شناخته شده است. ضرورت اقتضا می‌کند که به‌طور مناسبی از این توانمندی‌ها بهره جست (Kupperwasser, ۲۰۰۷: ۱۰-۲۵).

۲-۳. چالش‌های ارزیابی اطلاعات ملی در رژیم صهیونیستی

به دلیل تغییر در جایگاه سازمان اطلاعات نظامی به‌عنوان یک نهاد مهم در ارزیابی اطلاعات در سطح ملی، سال‌های اخیر شاهد ظهور شرایط چالش‌برانگیزی شده است که طی آن هر سازمان اطلاعاتی نظرات خود را به‌طور مستقل تهیه نموده و دولت را در معرض تصمیم‌گیری‌های سخت و سرنوشت‌ساز قرار می‌دهند. چنین وضعیتی که در دیگر کشورهای دنیا امری به رسمیت شناخته نشده و بسیار غیرعادی می‌باشد، سبب به وجود آمدن چالش‌هایی شده است که در ادامه به آنها اشاره می‌شود.

۲-۳-۱. چالش‌های کیفی

چالش‌های کیفی به معنای فقدان شفافیت درباره تمایزات میان ارزیابی‌ها و منابع آن، اختلافات و ناهمخوانی‌های غیرقابل قبول بین ارزیابی‌ها و نظراتی که در نتیجه تحقیقات عمیق و گسترده ارائه نشده‌اند، می‌باشند و در ضمن به معنای تبدیل شدن یک ارزیابی به یک گفت‌وگو ضعیف. علاوه بر این، مخاطرات کیفی به معنای عدم وجود انسجام و شکل‌گیری شکاف در پوشش وضعیت اطلاعاتی یا موضوعات حاشیه‌ای (همچون خیزش‌های غیرقابل انتظار در جهان عرب که از تونس در سال ۲۰۱۰ شروع شد که آثار و پیامدهای آن تا به الان کشورهای واقع در این منطقه و سایر کشورها را درگیر نموده است) و حتی عدم ارتباط هدفمند ارزیابی با هدف اصلی می‌باشد.

۲-۳-۲. چالش‌های سازمانی

انزوای سازمان، عدم وجود شفافیت در انجام وظایف و مسئولیت‌ها، نبود فعالیت‌های تحقیقاتی مشترک از جمله مخاطرات سازمانی به‌شمار می‌روند. تکررگرایی در ارائه اطلاعات و تمایل به استقلال عمل در انجام ارزیابی‌های اطلاعاتی ممکن است

باعث شکل‌گیری بهانه‌ها و دستاویزهایی برای انجام اقدامات غیرضروری و گردآوری بیش از حد اطلاعاتی شود که می‌تواند سبب سردرگمی گردد. در عین حال چالش‌ها و محدودیت‌ها در دسترسی به منابع می‌تواند به اجتناب‌ناپذیری اقدامات هدفمند و استفاده درست و کارآمد از منابع داخلی منجر گردد.

۲-۳-۳. چالش‌های پیش‌روی تصمیم‌گیران

قرار دادن اطلاعات و ارزیابی‌های اطلاعاتی بیش از حد و غیرضروری در اختیار رهبران تصمیم‌گیر و ایجاد خلل در استفاده موثر و هدفمند از زمان بحث و تحلیل در زمره مخاطرات فوق به‌شمار می‌رود. تصمیم‌گیران از وقت و زمان کافی برای شناسایی و تعیین نقاط افتراق ارزیابی‌ها برخوردار نیستند و علاوه بر این ابزارهای لازم را برای اتخاذ تصمیمات آگاهانه ندارند. دفتر نظامی نخست‌وزیر و نیز مشاور اطلاعاتی می‌تواند به او در دسته‌بندی اسناد ارسالی به دفتر نخست‌وزیری کمک نمایند اما با این حال آنها از صلاحیت لازم برای انجام ارزیابی برخوردار نیستند. مسئله دیگر این است که بی‌توجهی به برخی ارزیابی‌ها اصل تکثرگرایی و فرصت دادن به همه سازمان‌ها را در ارزیابی اطلاعات مورد سوال و چالش قرار می‌دهد (Even, 2013: 79-104).

۳. مقایسه سازوکار ارزیابی اطلاعات ملی در رژیم صهیونیستی با ایالات متحده و انگلستان

۳-۱. ارزیابی اطلاعات ملی در ایالات متحده

جامعه اطلاعاتی ایالات متحده متشکل از شانزده سازمان اطلاعاتی مختلف همچون سازمان اطلاعات مرکزی، آژانس امنیت ملی، سازمان‌های اطلاعاتی فعال در مجموعه وزارت دفاع و سایر نهادهای امنیتی وابسته به ارتش این کشور، ارگان‌های اجرایی و اطلاعاتی زیر نظر وزارت دادگستری (مانند دفتر تحقیقات فدرال یا اف.بی.آی) و وزارت امنیت داخلی و آژانس‌های اطلاعاتی فعال در وزارت کشور و خزانه‌داری می‌باشد. جامعه اطلاعاتی ایالات متحده به ریاست مدیر اطلاعات ملی اداره می‌شود که مسئول ارائه مشاوره به رئیس‌جمهور آمریکا در امور اطلاعاتی بوده و مستقیماً زیر نظر او کار می‌کند. کمیته‌های اطلاعاتی مجالس سنا و کنگره بر اقدامات مدیر اطلاعات ملی نظارت می‌کنند. شورای امنیت ملی که مسئول جمع‌آوری ارزیابی‌های اطلاعات ملی می‌باشد، تحت نظارت مدیر اطلاعات ملی عمل می‌کنند. شورای امنیت ملی از میان سایر سازمان‌های عضو جامعه اطلاعاتی، سیزده افسر را به کار می‌گیرد که هر کدام از آنها مسئول ارزیابی یک منطقه یا حوزه جغرافیایی می‌باشند (لوونتال، ۱۳۸۷: ۲۸).

فرایند تنظیم یا تدوین یک ارزیابی ممکن است به‌طور منظم از پیش طراحی شده باشد یا اینکه در پاسخ به درخواست یکی از اعضای عالی‌رتبه دولت، ارتش یا رؤسای کمیته‌های کنگره شکل اجرایی به خود بگیرد. پس از دریافت تاییدیه مدیر اطلاعات ملی، شورای امنیت ملی یک چکیده یا پیش‌نویس مقدماتی آماده می‌کند که در آن به بررسی اسناد ارائه شده و روش‌های تنظیم ارزیابی اشاره می‌گردد. این پیش‌نویس برای ارائه نظر به آژانس‌های اطلاعاتی ارسال می‌گردد. تیم ارزیابی در شورای امنیت ملی، مذاکراتی را با این آژانس‌ها به منظور دستیابی به توافق انجام می‌دهد؛ اگر توافقی میان این دو حاصل نشود، در سند ذکر می‌گردد. در پایان این فرایند، ارزیابی به تایید مدیر اطلاعات ملی می‌رسد و به گروه درخواست‌کننده و نیز سایر اشخاص و نهادهای مرتبط در دولت ارائه می‌گردد.

در ماه مارس سال ۲۰۰۹، دنیس بلیر، مدیر اطلاعات ملی اعلام کرد که ارزیابی‌های اطلاعاتی در آینده به تبیین و شناسایی فرصت‌ها برای ایالات متحده خواهد پرداخت. با این حال ابعاد تهدیدات نیز در رأس عناصر تشکیل‌دهنده ارزیابی‌ها قرار خواهد داشت. حوزه‌های ارزیابی، از امنیت و سیاست پا را فراتر نهاده و به بررسی مواردی همچون امنیت آب در سطح جهان، تهدیدات فراروی امنیت ملی از ناحیه جنایات سازمان‌یافته، آثار و پیامدهای تغییرات آب‌وهوایی در سال ۲۰۳۰، نقش

مهم و راهبردی بهداشت جهانی و غیره خواهد پرداخت. اسناد از طبقه‌بندی خارج شده ارزیابی‌های اطلاعاتی به‌ویژه اسناد تقدیم شده از سوی مقامات ارشد اطلاعاتی به سنا همچون سند سال ۲۰۱۴ به‌طور علنی ابراز می‌گردد و در معرض عموم قرار می‌گیرد. در این سند موضوعات سیاسی مرتبط با ایران، عراق و فرماندهی جنگ علیه تروریسم بیشترین توجهات را به خود معطوف کرده است.

ارزیابی‌های اطلاعاتی سالیانه، یکی از مهم‌ترین محصولات جامعه اطلاعاتی ایالات متحده به‌شمار می‌رود. آماده‌سازی ارزیابی‌های اطلاعاتی سالیانه یک روند پیچیده و میان‌سازمانی را به شورای اطلاعات ملی و در نهایت با نظارت مدیر اطلاعات ملی طی می‌کند. جیمز کلپر، مدیر اطلاعات ملی در سپتامبر ۲۰۱۴ ابراز کرد که تعامل و همکاری میان سازمان‌های اطلاعاتی امری ضروری است و به یقین علت و توجیه‌کننده وجود اداره اطلاعات ملی به‌شمار می‌رود. جامعه اطلاعاتی نفوذ زیادی بر تصمیم‌گیران دارد، اما با این حال دلایل چندی را می‌توان مطرح کرد که ارزیابی‌های سالیانه تأثیرات اندکی بر تصمیمات آنها داشته است. اولین دلیل به شکاف میان انتظارات نهادها یا نخبگان سیاسی و قابلیت‌های پیش‌بینی نخبگان اطلاعاتی بر می‌گردد. به‌عنوان نمونه رده‌های سیاسی انتظار دریافت پیش‌بینی‌های کاملاً شفاف و صریح از وضعیت گروه‌ها یا کشورهای بی‌ثبات دارند، حتی اگر پیش‌بینی‌ها در این خصوص کاملاً غیرممکن باشد.

علت دوم به کیفیت پایین ارزیابی مربوط می‌شود. اکثر اوقات به دلیل ورودی بیشتر اطلاعات و تمایل به از بین بردن شکاف‌ها، ارزیابی‌ها، نتیجه بسیار پایینی از برآوردهای سازمان‌های اطلاعاتی مختلف به‌دست می‌دهند که نمی‌توان به راحتی در جمع‌بندی آنها به اتفاق نظر رسید. به همین خاطر است که تفاهم گروهی و هم‌فکری‌های جمعی در فرایند ارزیابی، دیدگاه‌های متعارض را به حداقل می‌رساند. علاوه بر این، به ارزیابی تمام سازمان‌ها جایگاه و موقعیت یکسان داده می‌شود، در حالی که در واقعیت امر، سازمان‌ها از دانش یکسان در واکنش‌ها یا پاسخ‌های خود برخوردار نیستند. تمامی این موارد، ارزیابی‌ها را با ضعف مواجه می‌کند، فرایند آماده‌سازی را با تأخیر همراه می‌گرداند و محصول نهایی را کم‌اثر، غیرجذاب و خالی از ظرافت می‌گرداند. در اینجا به چندین راهکار که می‌تواند سبب ارتقای فرایند ارزیابی شود، اشاره می‌گردد (World (threat assessment of the U. S intelligence community, January 29, 2014

راهکار اول: تقویت تماس‌های روزانه و منظم میان نهادهای سیاسی و اطلاعاتی از طریق انتشار دستورالعمل‌های اطلاعاتی در داخل دولت، استخدام نیروهای اطلاعاتی در وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های وابسته به دولت، برگزاری نشست‌های دوره‌ای به منظور بحث درباره موضوعات مبتلابه؛ موضوعاتی که پیامدهای آن، از رهبران سیاسی جهت تبادل نظر در جامعه اطلاعاتی دریافت خواهد شد.

راهکار دوم: ارتقای جایگاه کنگره در نظارت بر ارزیابی‌ها: برای نیل به چنین هدفی، آشنایی هر چه بیشتر اعضای کنگره با فرایند اطلاعات امری گریزناپذیر است.

راهکار سوم: گرایش به توافق و امکان بیشتر به بیان دیدگاه‌های اقلیت.

راهکار چهارم: ارتقای مستمر ابزارهای شبکه‌ای و ساختارمند میان اعضای جامعه اطلاعاتی به منظور ارائه یک ارزیابی منطبق بر واقعیات به جای تدوین یک سند رسمی سالیانه.

پیش از آنکه پیش‌نویس ارزیابی اطلاعات ملی تهیه شود، شورای اطلاعات ملی مسئول فراهم کردن فهرستی از منابع در دسترس و انتشار آن از طریق جامعه اطلاعاتی برای اظهارنظر است. این شورا فهرست منابع سوالات اصلی ارزیابی‌شده را تعریف کرده، درباره مسئولیت‌های پیش‌نویس‌شده تصمیم می‌گیرد و برنامه کاری انتشار و تهیه پیش‌نویس را فراهم می‌کند. یک یا دو تحلیلگر شورای اطلاعاتی معمولاً مسئول نوشتن متن اولیه هستند. شورای اطلاعات ملی پس از آن به منظور

بررسی این پیش‌نویس پیش از آنکه در سطح گسترده‌تر شورای اطلاعاتی منتشر شود، دیدار می‌کند. نمایندگان آژانس‌های مربوطه شورای اطلاعات ملی به منظور هماهنگی متن کامل ارزیابی‌های اطلاعات ملی دیدار می‌کنند. گزارشگرانی نیز که با آژانس‌های خود همکاری می‌کنند، سطح اعتمادی را که به هر قضاوت اصلی دارند تعیین می‌کنند.

گزارشگران شورای اطلاعات ملی درباره کیفیت منابع و جمع‌آوری‌کنندگان و منابع نیروهای باتجربه سرویس مخفی اطلاعاتی مورد استفاده، برای اطمینان از اینکه این پیش‌نویس شامل اطلاعات مورد سوال جدی نباشد، بحث می‌کند. همه ارزیابی‌های اطلاعات ملی از سوی هیأت اطلاعات ملی که ریاست آن را مدیریت اطلاعات ملی به عهده دارد و شامل رؤسای آژانس‌های شورای اطلاعاتی می‌شود، مورد بررسی قرار می‌گیرد. هنگامی که این اطلاعات از سوی هیأت اطلاعات ملی تایید شد، ارزیابی‌های اطلاعات ملی به اطلاع رئیس‌جمهور و سیاستگذاران ارشد می‌رسد. کل روند تولید ارزیابی‌های اطلاعات ملی معمولاً چند ماه طول می‌کشد.

شورای اطلاعات ملی گام‌هایی را به منظور بهبود روند ارزیابی اطلاعات ملی تحت مدیریت اطلاعات ملی برداشته است. این گام‌ها در هماهنگی با اهداف و توصیه‌های گزارشات کمیسیون عدم گسترش تسلیحات و اصلاحات اطلاعاتی ۲۰۰۴ و پیمان جلوگیری از تروریسم انجام می‌شود. گفتنی است در یک سال و نیم گذشته شورای اطلاعات ملی، روش‌های جدیدی را برای جمع‌آوری ارزیابی‌های رسمی گزارشات منابع و قضاوت‌های فنی ایجاد کرده است. مدیران سرویس‌های مخفی داخلی، انجمن ملی فرمانداران، سازمان امنیت ملی و سازمان اطلاعات دفاعی لازم است ارزیابی‌های رسمی را ارائه دهند که نشان‌دهنده اعتبار کلی، ضعف و قوت منابع مورد استفاده آنها در قضاوت‌های مهم ارزیابی اطلاعات ملی است (Eric & Peritz, 2009: 36-37).

۳-۲. ارزیابی اطلاعات ملی در انگلستان

جامعه اطلاعاتی انگلستان متشکل از نهادهای اطلاعاتی وابسته به وزارت دفاع، ام‌ای. سیکس (زیر نظر اداره امور خارجه و مشترک المنافع)، ام‌ای. فایو (وابسته به دفتر داخلی) و مرکز فرماندهی ارتباطات دولتی می‌باشد. کمیته مشترک اطلاعاتی وابسته به کابینه، ارزیابی‌های اطلاعات ملی را هماهنگ‌سازی می‌کند. علاوه بر اعضای دائمی سازمان‌های اطلاعات، اعضای کمیته‌هایی همچون رؤسای آژانس‌های اطلاعاتی، رؤسای سازمان‌های اطلاعاتی نیروهای مسلح و نمایندگان سایر وزارتخانه‌های دولتی (همچون وزارت خزانه‌داری، وزارت تجارت، نوآوری و مهارت‌ها) در جامعه اطلاعاتی انگلستان عضو بوده و به صورت هفتگی با هم دیدار می‌کنند. رئیس جامعه اطلاعاتی یک شخصیت بی‌طرف، وابسته به دفتر نخست‌وزیری است که به جای تحمیل نظرات و دیدگاه‌های خود بر مبنای اجماع آراء عمل می‌کند. هنگامی که سخن از ارزیابی اطلاعاتی به میان می‌آید، وظیفه کمیته مشترک اطلاعاتی، جمع‌بندی و هماهنگی ارزیابی اطلاعات به منظور کمک به رؤسای دولت‌ها برای تصمیم‌گیری در مسائلی همچون بودجه داخلی می‌باشد. کار بر روی ارزیابی اطلاعات ملی از جانب نهاد تحقیقاتی کمیته مشترک اطلاعاتی انجام می‌شود که از افسران و نیروهای اطلاعاتی وابسته به آژانس‌های مختلف اطلاعاتی تشکیل شده است. این نهاد تحقیقاتی پس از مشورت با آژانس‌های اطلاعاتی و کارشناسان تمام وزارتخانه‌های دولتی سندی را ارائه می‌کند. این سند قبل از ارائه به وزرای مربوط، پیش‌روی کمیته مشترک اطلاعاتی برای تایید قرار داده می‌شود. تعداد افراد گروه ارزیاب کمیته مشترک اطلاعاتی بسیار کمتر از تعداد بزرگترین نهاد تحقیقاتی جامعه اطلاعاتی می‌باشد که وابسته به وزارت دفاع انگلستان است. بنابراین هنگامی که از کمیته مشترک اطلاعاتی درخواست می‌شود تا به ارزیابی موضوعات امنیتی و راهبردی همچون تروریسم و اشاعه سلاح‌های غیرمتعارف، موضوعاتی که در وزارت دفاع به طور دقیق مورد بررسی قرار گرفته‌اند، در این صورت کمیته‌ها به اطلاعات قبلی وابستگی پیدا می‌کنند و در نهایت به تنهایی نقش اندکی در ارزیابی‌ها ایفا می‌نمایند. به همین دلیل است که برخی معتقدند کمیته مشترک اطلاعاتی در سال‌های اخیر تضعیف شده و به حاشیه

رفته است و در نهایت اینکه قابلیت آن برای جمع‌بندی اطلاعات به دلیل اصلاحات و تغییرات شکل گرفته در جامعه اطلاعاتی انگلستان دچار خدشه شده است.

رژیم صهیونیستی بر خلاف ایالات متحده و انگلستان که دارای یک نهاد اطلاعاتی (به ترتیب اداره اطلاعات ملی و کمیته مشترک اطلاعاتی) برای جمع‌بندی ارزیابی‌های دریافت‌شده ملی از سرویس‌های اطلاعاتی هستند، برخوردار نیست. به علاوه در رژیم صهیونیستی، گفتمان فراگیر خاصی میان سازمان‌های اطلاعاتی در انجام ارزیابی‌ها و شفاف‌سازی و نیز از میان بردن نظام‌مند شکاف‌ها و اختلافات قبل از ارائه گزارش اطلاعاتی به کابینه وجود ندارد. بر خلاف رژیم صهیونیستی، ایالات متحده و انگلستان اقداماتی را برای دستیابی به توافق جامع انجام می‌دهند و اختلافات را به‌عنوان بخشی از ارزیابی، ارائه می‌نمایند. با تمامی این اوصاف، هنوز در رژیم صهیونیستی تا حدودی آزادی عمل در انجام ارزیابی‌ها و نیز توجه اندک به دیدگاه‌های سازمان‌ها وجود دارد تا اینکه به ارزیابی‌ها به دیده سیاسی نگریسته نشود.

در رژیم صهیونیستی اداره اطلاعات نظامی، جایگاه منحصر به فردی از نظر ارزیابی ملی در مقایسه با کمیته مشترک نظامی در انگلستان و یا سازمان اطلاعات مرکزی در ایالات متحده دارد؛ در آمریکا این سازمان از یک موقعیت فایده در فرایند ارزیابی برخوردار است. هنوز سازمان‌های جاسوسی در نظام یا فرایندهای دموکراتیک از مزیت برتری بر سازمان‌های نظامی برخوردار نیستند. در رژیم صهیونیستی ارزیابی اطلاعات تنها در حوزه‌های امنیتی و امور خارجه به وقوع می‌پیوندد، در حالی که در ایالات متحده ارزیابی موضوعات مرتبط با امنیت ملی در یک معنا و مفهوم موسع‌تر همچون اقتصاد، اجتماع، آب و هوا، انرژی و سایر مسائل مبتلا به پوشش داده می‌شود. همچون رژیم صهیونیستی در ایالات متحده و انگلستان نیز در مقایسه با فرصت‌ها، بخش اعظم تمرکز بر تهدیدات معطوف می‌گردد. در آخر باید به این نکته مهم اشاره کرد و آن این است که ارزیابی اطلاعات در رژیم صهیونیستی با میزان و ضعف فرایند ارزیابی، وجود بیش از حد رخدادها، شکاف بین انتظارات رده‌های سیاسی و قابلیت‌های جامعه اطلاعاتی سر و کار دارد (عاصف، ۱۳۷۸: ۴۷-۹۲).

۴. نتیجه

بر اساس مطالعات تطبیقی صورت گرفته در بالا، به نظر می‌رسد که از یک سو رژیم صهیونیستی باید از ایجاد یک نهاد ارزیابی‌کننده مرکزی همچون نهادهای فعال در ایالات متحده و انگلستان اجتناب به عمل بیاورد. این الگو از ضعف‌هایی رنج می‌برد که از جمله آنها می‌توان به بی‌توجهی به برخی از ارزیابی‌ها در روند اجماع‌سازی، قراردادن یک لایه جدید میان تصمیم‌گیران و سازوکارهای ارزیابی اطلاعات، اعطای بیش از حد اختیارات به نهاد ارزیاب مرکزی و ایجاد محدودیت در منابع اشاره کرد.

از سوی دیگر رژیم صهیونیستی می‌تواند ایده‌ها و تجربیات برگرفته از فرایندهای ارزیابی اطلاعات در انگلستان و ایالات متحده را همچون ضرورت نیاز به وجود شکل‌گیری یک محور منسجم برای ارائه ارزیابی‌ها و از بین بردن شکاف‌ها قبل از بحث و ارائه در دولت به صورت عملی محقق گرداند.

از همین رو است که در رژیم صهیونیستی، سازمان اطلاعات نظامی، محور اصلی ارزیابی‌های جامع اطلاعاتی ملی، امنیتی و عملیات‌های ارتش این کشور به‌شمار می‌رود. این امر به معنای تعهد کامل سازمان اطلاعات نظامی به تحقیق در تمام موضوعات مرتبط با حوزه‌های ارزیابی اطلاعات در سطح خارجی همچون ایجاد و شکل‌دهی یک تصویر کلی و جامع می‌باشد. سایر سازمان‌ها در عین ارائه ارزیابی‌های سالیانه باید یافته‌های خود را در حوزه‌های مورد فعالیت خود با تاکید بر تفاوت‌های اساسی میان حوزه‌های تحقیق در جامعه اطلاعاتی و نیز اجتناب از هم‌پوشانی اطلاعات ارائه دهند. این توصیه البته به معنای تغییرات بنیادی در حوزه‌های تحقیق در جامعه اطلاعاتی نمی‌باشد، بلکه به معنای گسترش آنها به حوزه‌هایی است که تا به حال توجه کمی به آنها شده است. در حال حاضر انتقال نهاد رهبری ارزیابی اطلاعات ملی در رژیم صهیونیستی

به یک سازمان جاسوسی غیردولتی مانند موساد انتخابی منطقی نیست زیرا این سازمان با تحقیقات نظامی به صورت دقیق آشنا نیست و وظایف آن با در نظر گرفتن فعالیت‌هایش -سری، عملیاتی و پیچیده- یا ماموریت‌های مهم‌اش -از بین بردن تهدیدات سلاح‌های غیرمتعارف و تروریسم در خارج از مرزهای رژیم صهیونیستی- تنظیم شده است. ارائه ارزیابی‌های اطلاعاتی به نخبگان سیاسی باید با بهره‌گیری از فرایندهای مورد تایید دولت صورت گیرد؛ فرایندهایی که از جامعیت، انسجام، توالی، استفاده از زبان مشترک، بیان تفاوت‌ها میان ارزیابی‌ها حکایت دارد و در ضمن مسئولیت ارائه را به عهده می‌گیرد.

۵ - پیشنهادات کاربردی

- ارزیابی صحیح و منطقی از اطلاعات موجود و در دسترس.
- پیش‌بینی جامع و مانع از احتمال وقوع رخدادها در آینده.
- اهمیت تهدیدات و فرصت‌ها برای تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران رده بالای سیاسی.
- شفاف‌سازی نظام‌مند تشابهات و تفاوت‌ها میان سازمان‌های اطلاعاتی: قبل از ارائه ارزیابی‌های اطلاعات ملی به نهادها یا نخبگان سیاسی، بحث‌های مقدماتی میان سازمان‌های اطلاعاتی به همراه کارشناسان امنیت ملی و قبل از آن در نشست‌های رؤسای تحقیقاتی جامعه اطلاعاتی بایستی شکل گیرد. هنگامی که در حوزه‌های خاصی اتفاق نظر حاصل می‌شود، دیگر نیازی به ارائه دوباره آن احساس نمی‌شود اما با این حال زمانی که اختلاف نظر به وجود می‌آید، هر سازمان اطلاعاتی، موضع سازمانی خود را بایستی ابراز کند.
- ضرورت ارائه دیدگاه‌های متعارض از سوی سازمان‌های اطلاعاتی خارجی به نهادهای سیاسی در خصوص موضوعات مرتبط.
- نهادینه‌سازی یک زبان مشترک برای ارزیابی در جامعه اطلاعاتی در کنار اجتناب از ادبیات ابهام‌آور: عدم وجود اطمینان در ارزیابی باید با استفاده از یک مقیاس ارزیابی بیان شود. برخورداری از یک زبان مشترک باید امکان مقایسه میان ارزیابی‌ها را فراهم آورد و برای مشتریان اطلاعاتی مفید باشد.
- ارزیابی‌های اطلاعاتی سالیانه، باید در فواصل زمانی خاصی به منظور آماده‌سازی طرح‌های امنیتی و تصمیمات بودجه‌ای آماده شود.
- حداقل هر سه سال یک بار، باید یک ارزیابی اطلاعاتی چند لایه به دولت تقدیم گردد که در بر گیرنده روندهای درازمدت و راهبردی باشد.
- ضرورت وجود همکاری‌های گسترده در حوزه‌های تحقیقاتی میان اعضای جامعه اطلاعاتی: برای دستیابی به چنین هدفی باید کمیته‌های تحقیقاتی در درون هر سازمان اطلاعاتی تحت نظارت کمیته رؤسای سرویس‌ها تشکیل گردد.
- افزایش همکاری‌ها میان رده‌ها یا نخبگان سیاسی جامعه اطلاعاتی در حوزه‌هایی همچون ارائه گزارشات اطلاعاتی به سیاستمداران نه فقط درباره مسائل اطلاعاتی، بلکه ماهیت و محدودیت‌های اطلاعات، برگزاری نشست‌های منظم دوره‌ای بین افسران اطلاعاتی و نخبگان سیاسی، در جریان گذاشتن رؤسای دولت‌ها از نیازهای جامعه اطلاعاتی.
- تسری حوزه‌های ارزیابی‌های اطلاعات ملی به زمینه‌هایی همچون مسائل اجتماعی، مباحث جمعیت‌شناختی و مذهب و انطباق آن با موازین و معیارهای نهادهای آموزش عالی: برای نیل به چنین هدفی ضروری است تا از انجام ارزیابی در خصوص موضوعات سیاسی چالش‌برانگیز که می‌تواند سبب زیر سوال رفتن نهادهای سیاسی رژیم صهیونیستی گردد، اجتناب به عمل آید. ارزیابی اطلاعاتی داخلی که با تهدیدات داخلی سر و کار دارد، می‌تواند تا حدودی با انجام مطالعات عمقی در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی تقویت گردد.

فهرست منابع

منابع فارسی

- ۱- عاصف، رضا (۱۳۷۸)، «سازمان‌های اطلاعاتی انگلیس از گذشته تا به امروز»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دوماهنامه تحلیلی-تبیینی اشارات، موسسه راهبردی دیده‌بان، سال پنجم، شماره ۲۴.
- ۲- لوونتال، مارک. ام (۱۳۸۷)، فرایند اطلاعات از اسرار تا سیاست، ترجمه علیرضا غفاری، تهران: دانشکده امام باقر(ع).

منابع غیرفارسی

- ۱- Bruno Greg and Otterman Sharon (2008) National Intelligence Estimates, council on foreign relations, available at: <http://www.cfr.org>.
- ۲- Eric Rozenbach and Peritz J. Aki, (July 2009) "Confrontation or Collaboration? Congress and the Intelligence Community," Belfer Center for science and international affairs.
- ۳- Even Shmuel (2013) "The Military Secretary at the Junction of Israel's Security Decisions", *Military and Strategic Affairs*, N. 2. Available at <http://www.inss.org>.
- ۴- Giora Eiland (2010) "The IDF in the Second Intifada," *Strategic Assessment*, N. 3. Available at: <http://www.inss.org.il/uploadimages/Import>.
- ۵- Kahana Ephraim (2010) Israeli intelligence: organization, failure and success" oxford handbook of National security intelligence.
- ۶- Kupperwasser Yosef (2007) "Lessons from Isreal's intelligence reforms' Saban center for Middle East policy, N. 14.
- ۷- Shlomo Gazit (2003) "Between Alert and Surprise: Responsibility for Formulating Intelligence Assessments in Israel", Memorandum, N. 66, Center for Strategic Studies.
- ۸- Statement for the Record, Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community, Senate Select Committee on Intelligence. Available at: <http://www.intelligence.senate.gov>.
- ۹- Yishai, Ron Ben "This is How Israeli Intelligence sees 2014," *Ynet*, November 28, 2013, Available at : <http://www.ynet.co.il/articles>.